

Bomen aan de

02.01

Aanplant van bomen om de rotondes en de weg landschappelijk in te passen

ANALYSE
02:01

Plaats

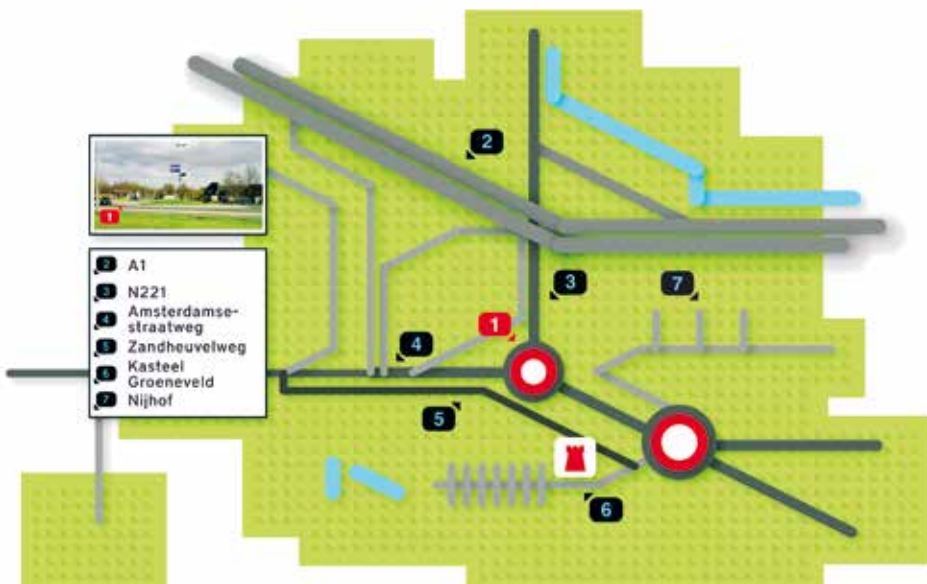
A1 bij Baarn – De twee rotondes en een T-splitsing aan de N221
(Amsterdamsestraatweg)

Prioriteit binnen RotondeLab

- › 2010

Gebied

- › De weg ligt op de grens van het boslandschap van Baarn en het slagenlandschap van Eemnes. Meteen ten zuiden van de weg ligt bovendien een strook met landgoederen en boomkwekerijen.
- › De weg vormt tevens de overgang tussen het platteland en de snelweg, en daarmee tussen het lokale en het (inter)nationale. De signatuur is nu eenzijdig bepaald door de snelweg.
- › De omgeving wordt visueel gedomineerd door twee tankstations van Esso en door Nijhof, een tuincentrum annex bouwmarkt annex restaurant annex woonwarenhuis.

Rotonde

- › De (nieuwe) Amsterdamsestraatweg heeft over een afstand van zevenhonderd meter twee rotondes en een T-splitsing. Van oost naar west zijn dat:
  - › Een grote rotonde voor de ontsluiting van Kasteel Groeneveld, van bedrijventerrein Noordschil (met onder andere Nijhof) en van de noordelijke wijken van Baarn. Op deze rotonde met vijf poten staat een werk van instrumentenmaker John Caspers dat geïnspireerd is op de prent *Concentrische schillen* van M.C. Escher.
  - › Een kleinere rotonde met slechts drie poten voor de afwikkeling van het verkeer voor de linkerhelft van de A1 (richting Amsterdam) en voor Eemnes. Deze tuborotonde is pas enkele jaren oud en aanvankelijk was de opdracht van het Rotondelab hiertoe beperkt.
  - › Een T-splitsing met stoplichten die het verkeer afwikkelt voor de rechterhelft van de A1 (richting Amersfoort). Deze zal te zijner tijd waarschijnlijk worden omgebouwd tot een (turbo)rotonde.

Overwegingen

- › De onderliggende structuur van weg is nog deels zichtbaar in de vorm van ventwegen: de Oude Amsterdamsestraatweg en de Zandheuvelweg. Ten westen van het kruispunt krijgt de Zandheuvelweg weer een doorgaande functie (richting Hilversum). Ook aan de restanten laanbeplanting is de oude wegstructuur nog af te lezen.
- › De nieuwe weg met de rotondes en de T-splitsing is een gevolg van de komst van de snelweg begin jaren vijftig. Sindsdien is er verkeerskundig veel gesleuteld aan het gebied, maar het bleef steeds de achterkant van het dorp waar alle 'lelijke' functies werden verzameld (bedrijventerrein, tankstations, opslag van Rijks-waterstaat, parkeerterreinen).
- › Bij de nieuwe weg is nauwelijks aandacht besteed aan de landschappelijke inpassing, waardoor deze zijn functie niet vervult als entree van zowel het dorp als van Kasteel Groeneveld en Paleis Soestdijk.
- › In de directe omgeving is veel expertise op het gebied van bomen te vinden: behalve het Bomencentrum Nederland liggen er drie boomkwekerijen.

Plannen voor de directe omgeving

- › Het gemeentelijke plan Drakenburgergracht heeft betrekking op het gebied ten westen van de T-splitsing en voorziet onder andere in een hotel bij het kruispunt en een wellnesscentrum tegenover het Bomencentrum Nederland. De gemeente wil het gebied door middel van wandelpaden onderdeel laten uitmaken van een 'landgoed Groot-Groeneveld'. Uitvoering is onzeker omdat de provincie haar goedkeuring weigert.
- › Esso wil het tankstation aan de noordzijde van de Amsterdamsestraatweg (tussen de weg en de parkeerplaatsen van Nijhof) vernieuwen en vergroten.
- › De ondernemers van de Noordschil – onder wie Jan Nijhof – willen het bedrijventerrein ingrijpend herstructureren. Het Baarnse bureau Nieuw Nederland Architecten werkt een plan uit om er een groene schil overheen te leggen, ook de toegangsweg van het bedrijventerrein zou moeten worden verplaatst. Het plan won een van de 26 nominaties voor de Mooi Nederland Prijs van het ministerie van VROM.

Aanbeveling 1

- › **Het landschap is over een lengte van zeventhonderd meter opengereten door de nieuwe infrastructuur, van vorstelijk Baarn is hier geen spoor meer. Aanbeplanting moet de infrastructuur (de weg plus de rotondes en de T-splitsing) inpassen en de oude weg naar Hilversum weer leesbaar maken.**
- › **Beplanting van de middenberm is een mogelijkheid, in ieder geval moet het plan ook aandacht besteden aan de fragmenten van de oude bomenrijen.**

Inschakelen

- › Landschapsarchitect, bij voorkeur Michael van Gessel die eind jaren zeventig al de renovatie van Kasteel Groeneveld deed.

Praktisch

- › De lijst belanghebbenden en betrokkenen bij dit gebied is groot, en daarmee het gevaar van versnippering. Om afstemming en draagvlak te creëren is het belangrijk om deze mensen en instellingen te raadplegen. Kasteel Groeneveld heeft aangeboden om bijeenkomsten te faciliteren. Mogelijk deelnemers:
- › **Rein Berends** (Staatsbosbeheer, districtshoofd Utrechtse Heuvelrug en verantwoordelijk voor Kasteel Groeneveld).
- › **Michael van Gessel** (landschapsarchitect, renoveerde Kasteel Groeneveld in de jaren tachtig).
- › **Derk-jan Wentink** (Nieuw Nederland Architecten, opsteller plan voor herstructurering bedrijventerrein Noordschil).
- › **Albert van 't Riet** (gemeente Baarn, projectgroep Drakenburgergracht).
- › **Joke Kleijweg** (projectleider recreatie, provincie Utrecht).
- › **Chris Klemann** (afdeling Groen, provincie Utrecht).
- › **Jan Dorrestijn** (transportbedrijf, heeft grond ten noorden van rotonde).
- › **Floris Deckers** (eigenaar van het nieuwe landgoed Drakenburg tussen de Zandheuvelweg en Kasteel Groeneveld).
- › **Johan Wiggerts en Sandra Schouten** (Zandheuvelweg 1, woonhuis aan de rotonde).
- › **Van Oostrom** (boer met grond ten zuiden van rotonde).
- › **Hans Blokzijl**, (eigenaar Bomencentrum Nederland, Zandheuvelweg 7).
- › **Jan Nijhof** (eigenaar Nijhof en voorzitter Contactgroep Baarnse Bedrijven. Hij bezit veertig procent van de grond van bedrijventerrein de Noordschil).
- › **Esso** (eigenaar tankstations, niet verpacht).
- › **Steunpunt Rijkswaterstaat** (wegbeheerder).

Reactie afdeling Mobiliteit provincie Utrecht

- › Leuk idee om de oude laanstructuur weer aan te vullen.
- › Er zijn nog geen plannen voor de ombouw van het kruispunt met verkeerslichten tot een turbotonde.
- › Beplanting in midden- of zijberm: denk aan de obstakelvrije zone. Bij een gebiedsontsluitingsweg (80 kilometer per uur) is dat standaard 6 meter, met een minimum van 4,5 meter. Bij een erf-toegangsweg (60 kilometer per uur) is dat standaard 2,5 meter, met een minimum van 1,5 meter.
- › Het is niet duidelijk hoeveel eigendom de provincie in de zijberm heeft, mogelijk kom je hier dus op het eigendom van derden.
- › In de middenberm en/of buitenberm staan masten met verlichting. Deze combineren niet goed met (volwassen) bomen. Let dus goed dat dit niet conflicteert anders worden over een aantal jaren de vogelnestjes verlicht in plaats van de weg.

Aanbeveling 2

- › **Om de doorgaande weg weer leesbaar te maken, moeten de rotondes zo min mogelijk nadruk krijgen. Maak de middeneilanden zoveel mogelijk vrij van borden, beplanting en objecten.**
- › **Verplaats het kunstwerk Concentrische schillen naar de kleine rotonde aan het einde van de M.C. Escherlaan.**

Praktisch

- › Afstemming met Wim Veldhuizen (Escher Foundation).
- › Overleg met bewoners M.C. Escherlaan.
- › Nieuwe richtlijnen voor de inrichting van middeneilanden komen voort uit het onderzoek van het RotondeLab in Rhenen (zie pagina 205: De leegte van R.).

Reactie afdeling Mobiliteit provincie Utrecht

- › De bebording uit het Reglement verkeersregels en verkeerstekens (RVV) is wettelijk verplicht. De wegbeheerder (dat is dus de provincie) moet een standpunt innemen en motiveren dat zij het verantwoord vindt om af te wijken van het RVV.
- › Er is een overeenkomst tussen de provincie en de Escher Foundation waarin een en ander is geregeld over onderhoud (verlichting) van het kunstwerk. Deze overeenkomst goed bekijken.

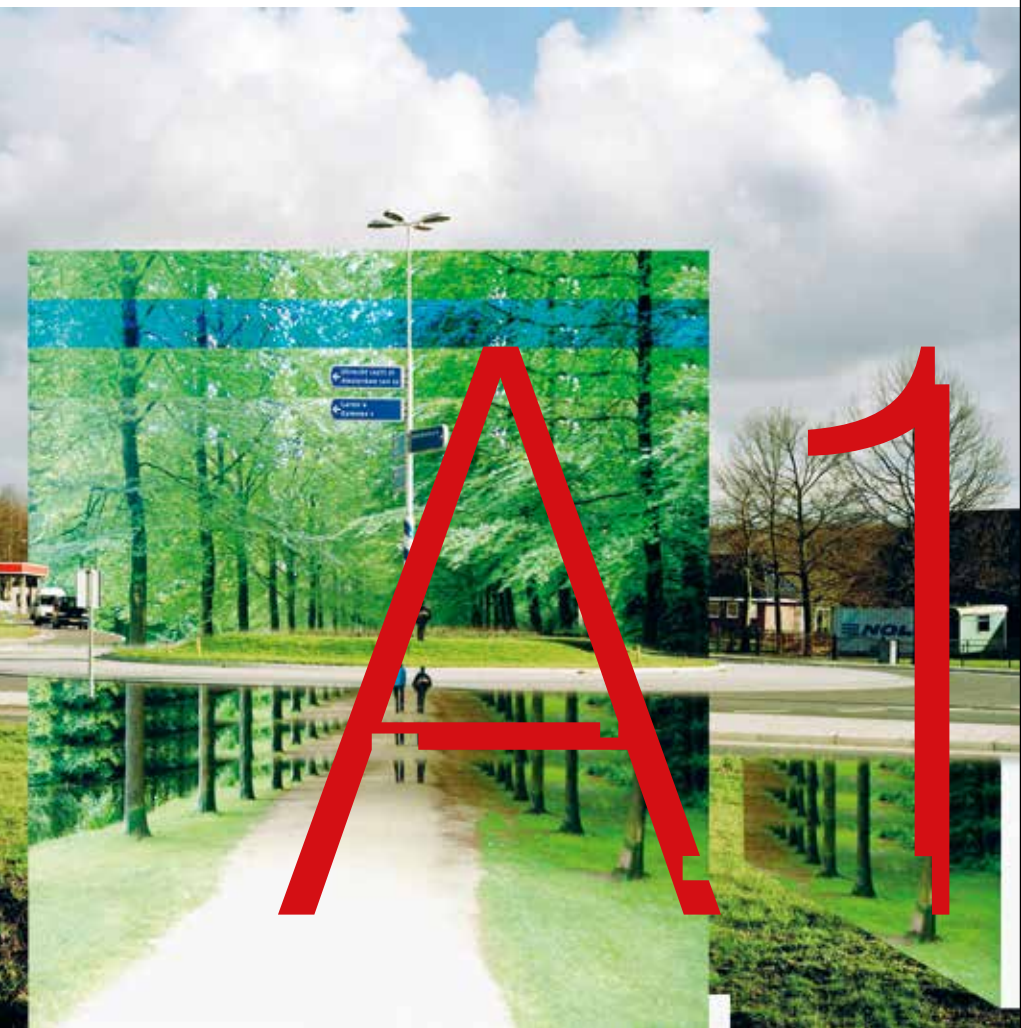

Bomen aan de

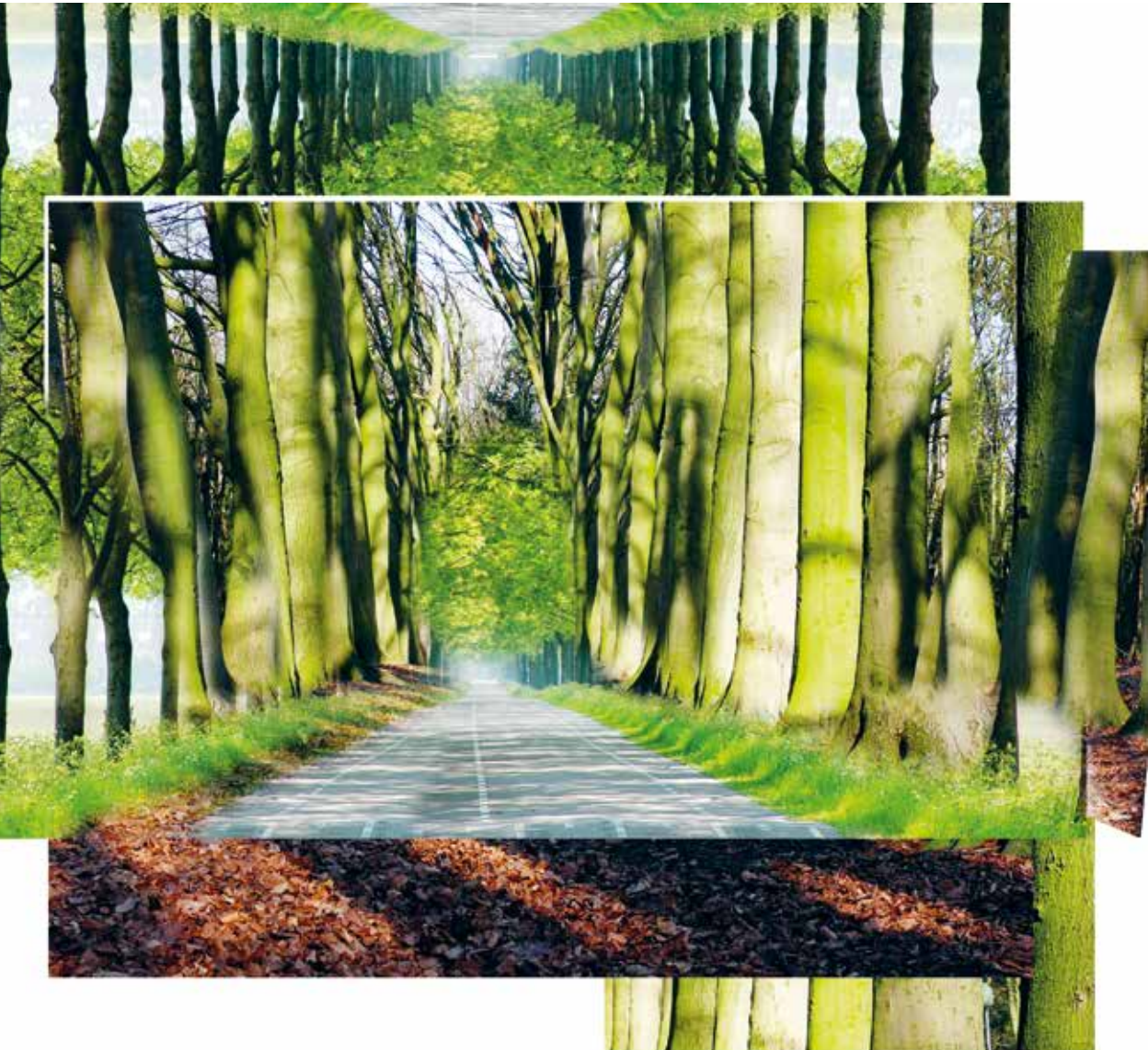

REPORTAGE
02.01

Bomen aan de A1

'Hoe ziet de ideale rotonde eruit?' Om deze vraag te beantwoorden stuurde de provincie Utrecht het Rotondologisch Genootschap op pad. En zo togen Van den Boomen en Jonker richting B. om plannen te maken voor de rotonde aan de voet van de A1. In de directe omgeving vonden ze behalve drie boomkwekerijen ook nog het Bomencentrum Nederland en een kasteel met een xylotheek, een collectie boomboeken. Maar bomen? Nee, dat bleek tot teleurstelling van Van den Boomen te veel gevraagd.

‘Het Genootschap is per bolide op weg naar Vorstelijk B.,’ brouwt Van den Boomen, ‘we gaan de elitaire uitstraling van deze vanouds groene gemeente bewonderen.’ ‘Man, hoe kom je daarbij,’ wijst Jonker hem terecht, ‘B. is ook maar een gewoon dorp.’

Triomfantelijk zwaait Van den Boomen met het boekje *Paspoort naar Vorstelijk B.*: ‘Ik citeer toevallig wel even de burgemeester van dat gewone dorp van jou. Hier nog één: Wist u dat Koningin Wilhelmina de rode lelijke brievenbus tegenover het paleis groen liet schilderen? Nee, dat wist jij niet, hè? En ook niet dat hier allemaal beroemde herdenkingsbomen staan als de Juliana-Bernardboom, de Prinses Beatrixboom en de Catharina-Amaliaboom.’ Jonker zucht, Van den Boomen zit weer eens in zijn anti-establishmenttrip.

De rotonde blijkt niet meteen onder aan de A1 te liggen, daar ligt namelijk een T-splitting met stoplichten. Ze draaien linksaf de Amsterdamsestraatweg op en vinden de gezochte rotonde driehonderd meter verder, waar je de snelweg weer op kunt, terug naar Amsterdam. Het blijkt een heuse turbo-rotonde, ondanks het feit dat dit vroeger ook maar gewoon een splitsing was. En nog eens driehonderd meter verder komen ze bij een heel grote rotonde, waar maar liefst vijf wegen op uitkomen. Op het middeneiland prijkt een kunstwerk.

‘Het doet me aan een ouderwets keukenge-reedschap denken,’ peinst Jonker, ‘een kruising tussen een garde, een frietsnijder en een puree-stamper. Tevens te gebruiken als messenslijper.’ Van den Boomen herinnert zich een sneer in dagblad *Trouw*: ‘De columnist vergeleek het met het opgekrulde lint van een cadeauverpakking en wilde er een bom onder leggen.’

Al rondjes om de rotonde draaiend googelt Van den Boomen het kunstwerk. Het blijkt *Concentrische schillen* te heten en is een eerbeton aan M.C. Escher, die hier dertig jaar gewoond heeft. ‘Escher? Die maakte toch tekeningen?’ reageert Jonker korzelig, ‘die leken driedimensionaal, maar ze waren gewoon plat, dat was nu net zijn talent. Waarom ga je zo’n maneren met iets dat letterlijk driedimensionaal is?’

Van den Boomen verliest zijn belangstelling voor deze kunsttheoretische scherpslijperij en wil terug naar de rotonde waarvoor ze gekomen zijn. ‘En die stalen wirwar is ook nog eens te klein om indruk te maken op zo’n grote rotonde,’ pruttelt Jonker nog wat na, maar neemt dan toch de parallelweg, de *Oude Amsterdamsestraatweg*, die naar een tankstation leidt en naar een tuincentrum annex bouwmarkt annex restaurant annex woonwarenhuis. Alles onder één dak, in een fabriekshal die omgord wordt door brede beukenhagen.

De oude weg naar Amsterdam blijkt onder het parkeerterrein met vijfhonderd plaatsen te verdwijnen. Maar aan de andere kant van ‘hun’ rotonde vinden Van den Boomen en Jonker de oude straatweg weer terug, daar scheert hij als parallelweg langs een carpoolplaats met een plaatstalen fietsenhok en langs het lokale steunpunt van Rijkswaterstaat, een rommelig opslagterrein met bouwmaterialen, zoutwagens en karretjes voor rijdende afzettingen.

Van Vorstelijk B. vinden de beide rotondologen voorlopig geen spoor, terwijl de huidige, nieuwe Amsterdamsestraatweg volgens het boekje toch de rechtstreekse toegangsweg naar paleis Soestdijk is, dat heeft namelijk huisnummer 1.

Je zou eigenlijk een miniatuur van het paleis op de rotonde moeten zetten, of een grote kroon, denkt Jonker, die als kind zwijmelde bij de beelden van het defilé op Koninginnedag en zichzelf al in een fluwelen speelpakje bij oma Juul in de tuin zag rollen. Maar dat zal hij nooit toegeven aan Van den Boomen, er zijn grenzen aan hun vertrouwelijkheid. Dus zegt hij: **‘Was het hier maar een beetje elitairder, of op zijn minst een beetje groener.’**

Daar moet Van den Boomen hem wel gelijk in geven, deze infrastructuurknoop kon overal ter wereld zijn. Alleen het omringende landschap is onmiskenbaar Nederlands: polders aan de ene kant en bossen aan de andere kant. En niet zomaar bossen, want nu hij wat beter kijkt, ontwaart hij achter het schreeuwerige rood van het Esso-tankstation de contouren van een landschapspark in Engelse stijl. Ze lopen erheen en komen tot hun verbazing terecht in een andere, voornamere wereld: Kasteel Groeneveld.

Akkoord, de parkeerplaatsen horen nog tot de infrawereld, maar daarna beginnen brede bomenlanen die naar een statig landgoed voeren. Jonker vindt dat het wel wat weg heeft van Soestdijk, **‘maar dan kleiner en bruiner’**, maar dat vindt Van den Boomen *hineininterpretieren*, **‘het is maar gewoon een buitenplaats van een Amsterdamse koopman’**. Maar dan wel een buitenplaats met een van de drie resterende xyloteken van Nederland: Groeneveld heeft een heuse collectie houten boeken over bomen.

‘Mensen zodanig raken dat zij zich verantwoordelijk voelen voor landschap en platteland,’ luidt het officiële missionstatement van Kasteel Groeneveld, want als onderdeel van

het ministerie van LNV kun je tegenwoordig niet meer zonder slagzin. **‘Da’s een mond vol,’** moppert Jonker, **‘maar op de rotonde word ik alleen geraakt door een gevoel van kaalslag. En overigens ben ik van mening dat het Escherding verwijderd moet worden.’**

Terwijl ze langzaam in de richting van de T-splitsing sjokken waar ze vanochtend zijn aangekomen, doet Van den Boomen nog een duit in het zakje met zijn speculatie dat die splitsing straks ook zal worden vervangen door een rotonde: **‘Daar kun je op wachten en dan is het helemaal infra wat de klok slaat.’** Maar dat vindt Jonker een typisch staaltje rotonde-bashing: **‘Nou moet je niet net doen of dat woud van stoplichten zo’n geweldige impuls geeft aan de beleving.’**

Pas een heel stuk voorbij de stoplichten loopt de vierbaansweg over in een vriendelijke tweebaansweg, zelfs de naam is ouderwets: Zandheuvelweg. Eigenlijk zou je het zelfs een laan mogen noemen, want meteen staan er weer bomen langs de kant. Opgeglucht halen ze adem, ja, zo hadden ze zich B. voorgesteld. En dan stuiten ze op een bord. **‘Bomencentrum Nederland’** staat erop. **‘Het lijkt wel een teken,’** fluistert Van den Boomen, **‘weet je dat zij de bomen hebben geleverd voor het Nederlandse paviljoen bij de World Expo in Hannover?’** Jonker knikt: **‘Bomen op driehoog, dan moet een waardige rij langs de Amsterdamsestraatweg toch een fluitje van een cent zijn.’** Van den Boomen: **‘Ja, precies, een majestueuze laanbeplanting, die het oog geleidt en het gemoed verzacht.’**

‘We moeten Michael van Gessel inschakelen, alleen iemand van zijn statuus kan alle deelbelangen overstijgen,’ steekt Van den Boomen meteen van wal als hij Jonker een paar

dagen later weer ziet. Hij heeft research gedaan en met een aantal betrokkenen gepraat. Er blijken vele plannen op stapel te staan: ten westen van de rotonde werkt de gemeente aan plan Drakenburgergracht, compleet met een wellnesscentrum tegenover het bomencentrum en een hotel bij de afrit van de A1. **'De gemeente presenteert dat allemaal als onderdeel van een landgoed Groot-Groeneveld, maar de provincie is moridicus tegen omdat daarmee het landschap wordt aangetast.'**

Aan de oostkant van de rotonde wil Esso een groter tankstation bouwen. En het bedrijventrum achter het woonwarenhuis annex tuincentrum wil ondergronds gaan, de **'Samenwerkende Ondernemers Noordschil'** zijn daarvoor plannen aan het maken met een architectenbureau. Het won daarmee een van de nominaties voor de Mooi Nederland Prijs. Van den Boomen, enthousiast: **'De ont-sluiting zou dan ook niet meer via de Escher-rotonde lopen maar vanaf onze rotonde. Dat moet allemaal worden meegenomen in het plan voor de laanbeplanting.'**

'Ik hoopte nog wel dat we ons eindelijk eens konden beperken tot de rotonde zelf,' zucht Jonker, **'maar dat zit er dus weer niet in. Goed, wat heeft de grote Van Gessel ermee te maken?'** De landschapsarchitect blijkt zijn carrière eind jaren zeventig in B. te zijn begonnen: de renovatie van het park van Kasteel Groeneveld, waarbij de Engelse en de Franse elementen geïntegreerd moesten worden, was zijn afstudeeropdracht en daarvoor krijgt hij nog steeds lof toegezwaaid.

Van den Boomen: **'Hij deed de supervisie van het Vondelpark en van de Amsterdamse IJ-oevers en hij ontwikkelde bijvoorbeeld het concept voor de herinrichting van Nationaal**

Monument Kamp Vught.' En die man heeft tijd voor ons?' wil Jonker weten. Van den Boomen glimlacht fijntjes: **'Volgens het districtshoofd van Staatsbosbeheer, die indertijd al met hem werkte, is het nog steeds zijn oog-appel. Dus dat moet lukken.'**

Of de aan te planten bomenrij dwars over het middeneiland komt te lopen, wil Jonker nog weten, maar dat wil Van den Boomen open laten. **'Vertrouw Van Gessel nou maar, een criticus schreef over hem: "Naast het sparen en ruimte maken voor bestaande landschappelijke elementen, wordt het aanwezige door subtiele toevoeging van nieuwe elementen versterkt."'**

Van den Boomen denkt dat ze eruit zijn, maar dat is buiten de vasthoudendheid van Jonker gerekend: **'En wat doen we met die frietsnijder op die andere rotonde?'** Van den Boomen zucht: **'Dan moeten we nog een keer naar B. om te zien wat er verder nog aan Escher-kunstwerken staat.'**

Van den Boomen staat erop om het tweede bezoek te beginnen in het restaurant van het woonwarenhuis annex tuincentrum. Hij weet namelijk dat Jonker altijd lichtjes over zijn toeren raakt van de tsunami aan vormwil die daar over je wordt uitgestort en hij hoopt dat hem dat wat milder zal stemmen over de concentrische schillen.

Zoals gewoonlijk is Jonker op tijd en als Van den Boomen met zijn tong op de schoenen komt binnenstuiven, wijst Jonker hem op de collages van Crocs, de gekleurde rubberen klompjes, aan de muur: **'Kijk, dit ademt al een stuk meer de geest van Escher.'**

De eerste stop is het gemeentehuis van B., waar twee ramen van Escher moeten hangen en een plastic. De ramen zijn boven

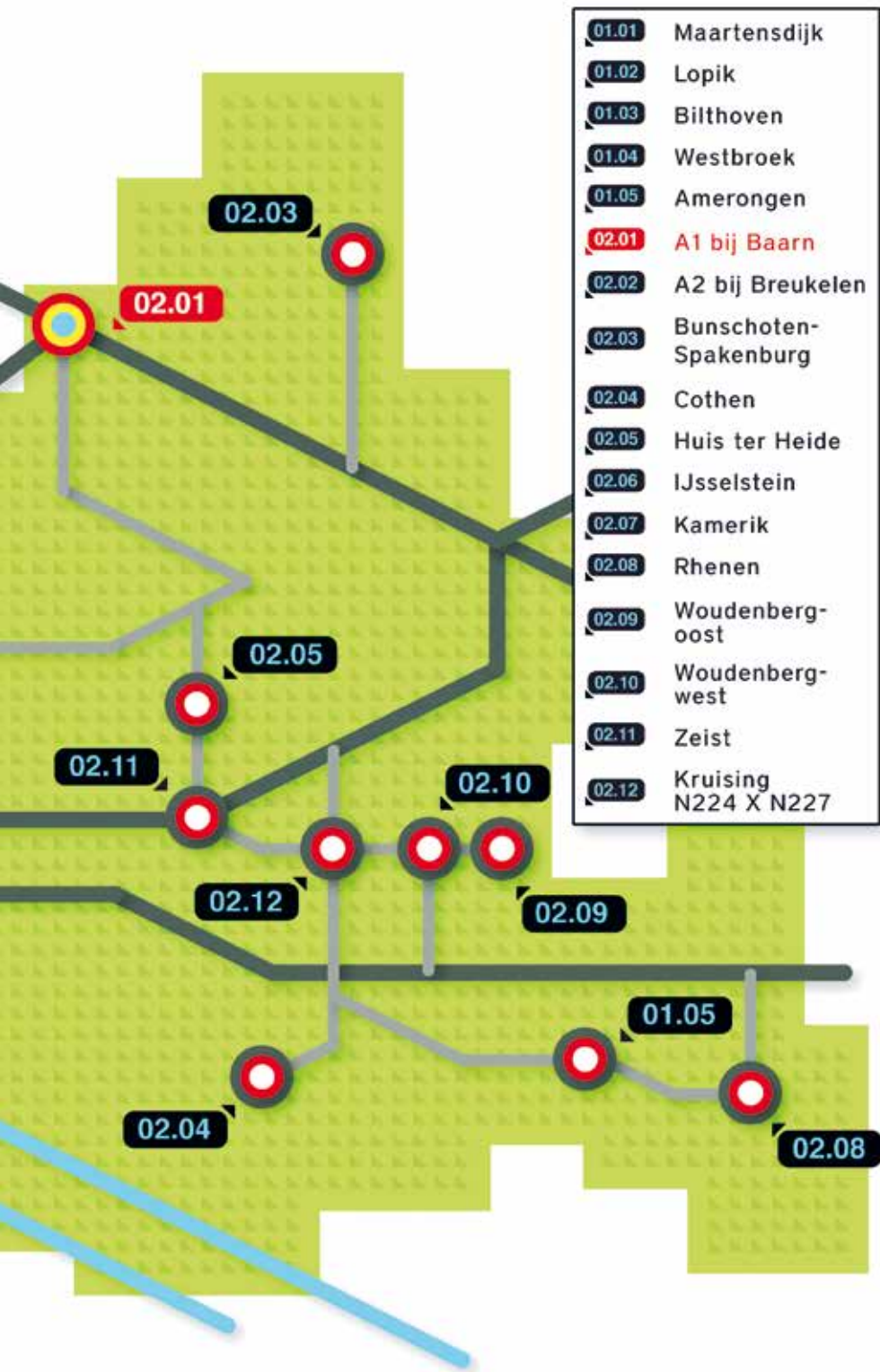
de ingang geplaatst, maar waar de plastic hangt? Baliemedewerkster nummer een heeft geen idee, nummer twee denkt aan de oudbouw, achter het oranje zeil dat er hangt vanwege de renovatie en nummer drie roept de afdeling communicatie te hulp. Die twee vrouwen plus een man sterk uitkomst biedt: het hangt aan de wand schuin tegenover de balie. Van den Boomen begint te giechelen als hij ziet hoeveel het op de Crocs lijkt.

In het parkje tegenover het station vinden ze een beeld dat geïnspireerd is op Escher en in de hal van het lyceum twee pilaren die bekleed zijn met Escher-tegels. 'Niet slecht,' moet Jonker toegeven en stiekem verheugt hij zich al op het bezoek aan de M.C. Escher-

straat, waar elk huis een tegeltableau boven de deur schijnt te hebben.

Maar dat valt tegen. In het doodlopende nieuwbouwstraatje blijken de witte twee-onder-een-kapwoningen steeds samen een klein tegeltje te moeten delen. Terwijl Van den Boomen staat te fotograferen rijdt Jonker alvast naar het einde van de straat om de wagen te keren. Luid toeterend komt hij terug: 'Ik heb het. Stap in.' Vol gas rijden ze de vijftig meter terug en daar, net om de hoek van het smalle straatje, ligt een keerlus. In de vorm van een rotonde. 'Ja,' zegt Van den Boomen zacht, 'deze rotonde heeft precies de goede maat voor de frietsnijder.' Jonker glorieert.

Bomen aan de A1 is een uitgave van het Rotondologisch Genootschap. In opdracht van het RotondeLab van de provincie Utrecht analyseerde het Genootschap in 2009 twaalf provinciale rotondes. De hele reeks bestaat uit:

Bomen aan de A1

Fotogalerie A2

De tuinen van B.S.

De gepensioneerde boom van C.

Kunst in Huis ter H.

De vlaggen van I.J.

De rotondetrommel van K.

De leegte van R.

Klompen in W-oost

Water in W-west

Het bosje van Z.

X. (kruis na)

Eerder verschenen titels:

De zaak A.

De Zweefweg van B.

De kinderen van M.

tekst

Tijs van den Boomen, Amsterdam

grafisch ontwerp en beeld

Peter Jonker, Utrecht

www.rotondelab.nl

www.rotondologie.nl

